

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ดังที่ได้กล่าวถึงบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญา ระบบการฟ้องคดีอาญา และบทบาทของศาลในการตรวจคำฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับระบบการฟ้องคดีอาญาและบทบาทของศาลในการตรวจคำฟ้องคดีอาญาในศาลต่างประเทศ และผลกระทบเกี่ยวกับบทบาทของศาลในการตรวจคำฟ้องคดีอาญา โดยการนำคำพิพากษาของศาลฎีกามาทำการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและพัฒนาการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย ได้ผลสรุปจากการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมให้หลักวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยมีการพัฒนาเทียบเท่าานาอารยประเทศดังนี้

5.1 บทสรุป

ระบบกฎหมายในประเทศไทยนั้นนักกฎหมายโดยทั่วไปถือว่าเป็นระบบผสม ซึ่งระบบผสมดังกล่าวหมายความว่า เป็นระบบวิธีพิจารณาความอาญาที่มีลักษณะของระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนผสมกัน ในระบบกล่าวหาที่ศาลจะวางตัวเป็นกลางโดยปฏิบัติหน้าที่เป็นเสมือนกรรมการที่รักษากฎกติกาในศาล สำหรับการแสวงหาและการนำเสนอเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีนั้นจะเป็นหน้าที่ของกลุ่มความโดยตรง ซึ่งระบบดังกล่าวมีใช้อยู่ในประเทศอังกฤษเป็นต้น ซึ่งหลักวิธีพิจารณาความอาญาของระบบกล่าวหาดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างจากระบบไต่สวนที่ในระบบไต่สวนนั้นศาลมีอำนาจที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความจริงแท้แห่งคดีได้โดยตรง เช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่ให้อำนาจศาลในการไต่สวนข้อเท็จจริงในคดีได้ นักกฎหมายโดยทั่วไปเห็นว่าในประเทศไทยนั้นมีระบบวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบผสมนั้น เนื่องจากแม้ระบบกฎหมายประเทศไทยกฎหมายกำหนดให้ศาลวางตัวเป็นกลางเช่นเดียวกับระบบกล่าวหาที่ตาม แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าในกฎหมายไทยให้อำนาจศาลในการแสวงหาความจริงได้ด้วยตนเองด้วย ซึ่งอำนาจดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับระบบไต่สวนเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามความเข้าใจดังกล่าวถือเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระบบวิธีพิจารณาของไทยเปรียบเทียบกับระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศที่ยึดถือระบบไต่สวนเช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยละเอียดแล้ว ระบบ

กฎหมายของวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยมีลักษณะเป็นระบบกล่าวหาโดยได้ตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสไว้โดยละเอียด ดังนี้¹

1. ในระบบของกฎหมายไทย คู่ความเป็นผู้มีส่วนบาทหลักในการดำเนินคดีโดยต่อสู้กันตามหลักความเสมอภาคในการต่อสู้คดี โดยมีศาลเป็นเพียงกรรมการผู้คอยควบคุมกติกาเหมือนระบบกล่าวหา แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจศาลเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลก็ไม่ได้ใช้เพราะเกรงจะถูกมองว่าใช้อำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ว่าศาลจะกระทำเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ตาม หรือแม้ศาลจะใช้อำนาจเรียกพยานมาสืบก็เป็นการกระทำหลังจากที่คู่ความทั้งสองฝ่ายสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ตรงกันข้ามกับบทบาทของศาลในระบบไต่สวนซึ่งศาลจะเป็นผู้เริ่มการสืบพยาน โดยซักถามพยานด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ คู่ความจะมีสิทธิถามก็ต่อเมื่อศาล ได้ซักถามพยานเสร็จสิ้นแล้ว

2. ในระบบกฎหมายไทยไม่มีระบบการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนเช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้พิพากษาไต่สวนถือเป็นสัญลักษณ์ของระบบไต่สวนที่ยังมีอยู่ในระบบกฎหมายของอีกหลายประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ประเทศเบลเยียม เนเธอร์แลนด์ อิตาลี เป็นต้น แต่ระบบของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่มีลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระบบไต่สวนดังเช่นระบบของศาลไต่สวนในกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป

3. ในระบบของไทยการสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเหมือนระบบกล่าวหาโดยทั่วไปเว้นแต่จะมีข้อยกเว้นบางกรณีซึ่งแตกต่างกับการสืบพยานในระบบไต่สวนที่สามารถกระทำการสืบพยานในระบบไต่สวนที่สามารถกระทำการสืบพยานลับหลังจำเลยได้ (In absentia/Parcontumace) เนื่องจากถือว่าจำเลยมีหน้าที่ต้องมาต่อสู้คดี มิฉะนั้นจะถือว่าหลบหนีการต่อสู้คดี ซึ่งรัฐสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ เดิมสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็อนุญาตให้มีการสืบพยานซึ่งสามารถกระทำลับหลังจำเลยได้ แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ได้ยกเลิกบทบัญญัติที่อนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยแบบเดิมและใช้แบบใหม่แทน แต่อย่างไรก็ตามในบางประเทศยังคงอนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้เช่นในประเทศอิตาลี เป็นต้น

4. ในระบบของไทย จำนวนการสอบสวนที่เกิดขึ้นจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น โดยหลักแล้วไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดี เพราะสิ่งที่บันทึกไว้ในจำนวนการสอบสวนเป็นเพียงพยานบอกเล่าไม่ใช่กระบวนการพิจารณาที่กระทำด้วยวาจาต่อหน้าศาลที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานสำหรับศาลใช้ในการพิพากษาคดี แต่ในระบบไต่สวนนั้นจำนวนการสอบสวนหรือจำนวนการไต่สวนซึ่งรวบรวมและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยผู้พิพากษาไต่สวนนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี เพราะการค้นหาความจริงในระบบ

¹ อุทัย อาทิวา. แหล่งเดิม. หน้า 49-51.

ไต่สวนเริ่มตั้งแต่การสอบสวนหรือไต่สวนจนมาถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดี ไม่ใช่มาเริ่มต้นเมื่อมีการการต่อสู้คดีกันระหว่างคู่ความในชั้นพิจารณาของศาลเหมือนระบบกล่าวหา

ในระบบกฎหมายของไทยนั้นแม้ในอดีตก่อนมีการปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 5 จะมีลักษณะวิธีพิจารณาที่เป็นระบบไต่สวนก็ตาม แต่ภายหลังจากการปฏิรูปกฎหมายขึ้นระบบกฎหมายของไทยก็เปลี่ยนแปลงเป็นอาศัระบบวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นระบบกล่าวหาเต็มตัว ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตบรรดานักกฎหมายผู้มีความรู้ในการวางระบบกฎหมายส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาจากประเทศที่มีกฎหมายใช้ระบบกล่าวหาตนเอง เช่น ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น ดังนั้น จึงถือได้ว่ารากฐานกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีที่มาจากระบบกล่าวหา แต่ในสมัยต่อมา มีนักกฎหมายได้ไปศึกษาในประเทศที่ยึดถือระบบวิธีพิจารณาความระบบไต่สวนมากขึ้น เมื่อนักกฎหมายดังกล่าวสำเร็จการศึกษาจากประเทศที่ยึดถือระบบไต่สวนจึงได้นำข้อดีของระบบไต่สวนดังกล่าวเข้ามาประยุกต์ใช้กับระบบกฎหมายภายในประเทศไทย กล่าวคือ มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจผู้พิพากษาในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีได้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจผู้พิพากษาเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีไว้เป็นเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ในการอบรมบุคลากร ซึ่งสามารถสอบบรรจุผู้พิพากษาก็มักจะมุ่งเน้นอบรมถึงหลักความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝังแนวความคิดของผู้พิพากษาให้ต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดขึ้นอันเป็นการวางแนวความคิดให้ผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการตามระบบวิธีพิจารณาความอาญาในระบบกล่าวหาตนเอง ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นแม้จะปรากฏว่ากฎหมายได้ให้อำนาจผู้พิพากษาในการแสวงหาความจริงแห่งคดีได้ด้วยตนเองก็ตาม แต่ในทางปฏิบัตินั้นเมื่อปรากฏว่าผู้พิพากษาส่วนใหญ่จะไม่ใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีแม้ตนเองจะมีอำนาจดังกล่าวก็ตาม ทั้งนี้ เห็นว่าการหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจดังกล่าวเนื่องจากผู้พิพากษาส่วนใหญ่เกรงว่าการใช้อำนาจในการแสวงหาความจริงแห่งคดี จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างคู่ความนั่นเอง เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการตรวจคำฟ้องของศาลแล้ว จะเห็นได้ว่าหากศาลตรวจคำฟ้องแล้วพบว่าคำฟ้องของโจทก์บรรยายฟ้อง ขาดองค์ประกอบความผิด ในกรณีเช่นนี้ศาลจะมีคำสั่งยกฟ้องของโจทก์เสียโดยไม่ให้อโอกาสโจทก์ในการแก้ไขคำฟ้องดังกล่าวเสียก่อน ทั้งนี้ที่ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้โจทก์ดำเนินการแก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องแล้วนำมาขึ้นใหม่ได้ เนื่องจากศาลกลัวว่าการสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องดังกล่าวจะเป็นการลำเอียงเข้าข้างโจทก์มากเกินไปอันขัดต่อแนวความคิดที่ศาลต้องวางตนเป็นกลาง ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเกิดปัญหาการยกฟ้องทางเทคนิคตามมาอย่างมากมาย

ในการการยื่นฟ้องคดีอาญานั้น ถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล เพื่อกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด ซึ่งไม่ว่าจะเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยเป็นรายตัวไป เพื่อที่จำเลยจะได้ทราบข้อกล่าวหาและสามารถให้การต่อสู้คดีได้โดยถูกต้อง และในชั้นพิจารณาศาลก็จะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามคำให้การจำเลยเฉพาะข้อหาความผิดที่โจทก์กล่าวบรรยายมาในฟ้อง ศาลจะอนุญาตให้โจทก์นำสืบพยานหลักฐานเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นพิพาทที่เกิดจากคำฟ้องและคำให้การในคดีเท่านั้น แบบของคำฟ้องคดีอาญาทั่วไปจึงเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานที่การบรรยายฟ้องของโจทก์จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ถูกต้องครบถ้วน เพราะมีฉะนั้นแล้วหากเกิดข้อผิดพลาดที่ทำให้ฟ้องของโจทก์ขาดความสมบูรณ์ศาลจะไม้อาจที่จะพิพากษาให้จำเลยรับโทษตามคำฟ้องของโจทก์ได้เนื่องจากถือว่าเป็นกรณีที่มีจำเลยไม่อาจที่จะต่อสู้คดีได้เนื่องจากจำเลยไม่สามารถทราบได้ว่าโจทก์กล่าวหาจำเลยในข้อหาใดนั่นเอง

ปัจจุบันในประเทศไทยนั้นแนวทางการดำเนินคดีอาญาของศาล มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในรูปแบบการค้นหาคำความจริงในทำนองเดียวกันกับกลุ่มประเทศ Common Law ซึ่งโดยหลักแล้วศาลมีหน้าที่ต้องวางตัวเป็นกลาง สำหรับการพิสูจน์ความจริงนั้น โดยหลักจะเป็นหน้าที่ของคู่ความ โดยศาลจะไม่เข้าไปร่วมในการค้นหาคำความจริงในคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบการค้นหาคำความจริงในคดีอาญาทำให้เกิดผลกระทบสังคมโดยรวม เช่น

1. ปัญหาการตรวจคำฟ้องของศาล ซึ่งในบางกรณีที่โจทก์บรรยายคำฟ้องบกพร่องเล็กน้อยในส่วนของการละเอียด เช่น โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยโดยในคำฟ้องโจทก์มิได้ลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง ในกรณีดังกล่าวเมื่อศาลมีคำสั่งประทับรับฟ้องและต่อมาตรวจพบความบกพร่องดังกล่าวในศาลสูง กรณีเช่นนี้ศาลสูงจะสั่งให้แก้ไขความบกพร่องดังกล่าวไม่ได้ เพราะถือว่าล่วงเลยระยะเวลาในการแก้ไขแล้วต้องพิพากษายกฟ้องประการเดียว และในทางปฏิบัติพิจารณาคดีที่ล่วงเลยไปจนกระทั่งถึงชั้นพิจารณาในศาลสูงย่อมใช้ระยะเวลาในการดำเนินการที่เนิ่นนาน ดังนั้น หากปรากฏว่าขณะที่ศาลยกฟ้องของโจทก์อายุความในการดำเนินคดีได้หมดสิ้นลงแล้ว กรณีดังกล่าวอาจส่งผลให้โจทก์ไม่สามารถดำเนินคดีกับจำเลยได้อีกเพราะคดีขาดอายุความแล้ว ทั้งในกรณีดังกล่าวโจทก์ไม่สามารถที่จะยกข้ออ้างได้ว่าการฟ้องคดีทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ด้วย เพราะในคดีอาญานั้นได้มีการบัญญัติเรื่องอายุความเป็นการเฉพาะแล้วไม่สามารถนำเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้ได้ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วหากปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งให้โจทก์ลงลายมือชื่อในคำฟ้องให้ถูกต้องในภายหลัง การลงลายมือชื่อดังกล่าวนั้นก็มีผลเพียงทำให้ฟ้องของโจทก์บริบูรณ์เท่านั้น และไม่ได้ส่งผลทำให้ข้อเท็จจริงของคดีเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในบางครั้งการที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยยึดถือหลักกฎหมายมากเกินไป การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลเสียตามมาหลายประการ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วบุคคลที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดคือ ประชาชนนั่นเอง กล่าวคือ หากปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งยกฟ้องจำเลยเพราะเหตุว่าฟ้องของโจทก์บกพร่อง ปัญหาที่จะตามมาก็คือ จำเลยจะได้รับโอกาสกลับเข้าสู่สังคม ทั้งๆ ที่เป็นผู้กระทำความผิดโดยไม่ได้รับการลงโทษแต่อย่างใด จึงอาจเกิดกรณีการข่มขู่และกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งบุคคลที่อาจตกเป็นผู้เสียหายรายต่อไปก็คือประชาชนทั่วไปในสังคม

2. ในกรณีของการมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงของศาลนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในทางปฏิบัติศาลไทยจะทำหน้าที่โดยวางตัวเป็นกลางไม่ก้าวเข้าไปในการค้นหาความจริงในคดีสำหรับในชั้นตรวจคำฟ้องนั้นการวางตัวเป็นกลางดังกล่าวของศาล นอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อคู่ความและประชาชนแล้ว การที่ศาลวางตัวเป็นกลางดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดสถานะความแตกต่างกันระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นตรวจคำฟ้องและกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาอีกด้วย กล่าวคือ ในชั้นพิจารณานั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 192 บัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 192 ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ไ้

ในกรณีที่ข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดหรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร และทำให้เสียทรัพย์ หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันข้อสาระสำคัญ ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้ แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อดังกล่าวในฟ้อง และตามที่ปรากฏในทางพิจารณาไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้นๆ

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้น โจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้

อยู่ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยผิดฐานความผิด หากในชั้นพิจารณาปรากฏว่าจำเลยได้กระทำความผิดอย่างอื่นซึ่งมีองค์ประกอบความผิดใกล้เคียงกัน ในกรณีที่เช่นนี้กฎหมายยังเปิดช่องให้ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ เช่น ในกรณีที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยในฐานกรรโชกทรัพย์ แต่ในทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดในฐานลักทรัพย์ เช่นนี้ ศาลมีอำนาจที่จะลงโทษจำเลยในความผิดข้อหาลักทรัพย์ได้ ทั้งๆที่โจทก์ฟ้องจำเลยผิดฐานความผิด ทั้งนี้ เนื่องจากศาลได้มีการวินิจฉัยในเนื้อหาแล้วว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงแต่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยในฐานความผิดที่แตกต่างกันเท่านั้น กฎหมายจึงอนุโลมให้ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยในฐานความผิดที่ถูกต้องได้ อันเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามเจตนารมณ์ของวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริงนั่นเอง แต่ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นตรวจคำฟ้องแล้วหากปรากฏว่าโจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด เสียแล้วศาลจะต้องยกฟ้องของโจทก์เสียทั้งๆ ที่ศาลยังมีได้วินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ แต่อย่างไร กระบวนการพิจารณาดังกล่าวย่อมเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของวิธีพิจารณาความอาญา ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่จำเลยกระทำความผิดในฐานลักทรัพย์แต่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยในฐานกรรโชกทรัพย์ และปรากฏว่าในชั้นตรวจคำฟ้องโจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ กรณีเช่นนี้ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เท่านั้น แต่หากเพียงโจทก์บรรยายฟ้องฐานกรรโชกทรัพย์ให้ครบถ้วน แม้จะปรากฏว่าโจทก์ฟ้องจำเลยผิดฐานความผิดก็ตาม ในชั้นพิจารณาศาลมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำเลยในฐานความผิดอื่นๆที่ถูกต้องได้ ทั้งๆที่โจทก์ฟ้องจำเลยผิดฐานความผิดมาตั้งแต่ต้น เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่าตามหลักกฎหมายในปัจจุบันขอเพียงโจทก์บรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิด และมีรายละเอียดถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158 เท่านั้นก็พอ แม้จะฟ้องผิดฐานศาลก็มีอำนาจลงโทษจำเลยในฐานที่ถูกต้องได้ แต่ในทางกลับกันแม้โจทก์จะยื่นฟ้องจำเลยถูกต้องตามฐานความผิด แต่หากโจทก์บรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เสมอ หลักปฏิบัติที่แตกต่างกันนี้จึงควรมีการแก้ไข

นอกจากนี้การวางตัวเป็นกลางของศาลนั้น ไม่ได้กระทำเฉพาะในชั้นพิจารณาเท่านั้น ศาลยังได้วางตัวเป็นกลางตั้งแต่ชั้นก่อนพิจารณา เมื่อพิจารณาประกอบกับหลักการในการพิจารณาคำฟ้องของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น Indictment ของประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกาที่แม้จะมีลักษณะเหมือนกับคำฟ้องของไทยก็ตามแต่ Indictment ของทั้งสองประเทศ เรื่องของการบรรยายฟ้องไม่เข้มงวดเหมือนของประเทศไทย กล่าวคือ การบรรยายความผิดใน Indictment ตามกฎหมาย ของอังกฤษนั้น ไม่จำเป็นต้องใส่องค์ประกอบของความผิดลงไป ในขณะที่ของประเทศ

สหรัฐอเมริกา ข้อเท็จจริงใน Indictment นอกจากจะต้องกล่าวถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณา ชื่อของความผิด ที่กล่าวหา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดการกระทำผิดแล้ว ส่วนที่เป็นสาระสำคัญคือ ต้องมีการยืนยันถึงข้อเท็จจริงที่สนับสนุนทุกๆ องค์ประกอบความผิดที่ได้ฟ้อง รวมทั้งต้องมีการยืนยันถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายของจำเลย ในลักษณะที่เพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยได้ทราบถึงความประพฤติที่เป็นเรื่องสำคัญตามที่ได้กล่าวหา ในขณะที่คำฟ้องในคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บรรยายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องแสดงถึงจำเลยผู้ถูกฟ้อง การกระทำของจำเลย ซึ่งถูกกล่าวหา เวลา และสถานที่กระทำความผิด องค์ประกอบของกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว ตลอดจนการใช้บังคับได้ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาดังกล่าว รวมทั้งผลของการสอบสวนจะต้องปรากฏในคำฟ้องด้วย

โดยสรุปแล้ว คำฟ้องของทั้งสามประเทศนั้นให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงของการกระทำของจำเลยมากกว่าในเรื่องของรูปแบบ ดังที่มีผู้เคยกล่าวไว้ว่า “หากถูกฟ้องคดีอาญาในต่างประเทศแล้ว โอกาสที่จะได้รับโทษตามฟ้องนั้นมีสูงทีเดียว ในขณะที่คำฟ้องของไทยยึดติดในเรื่องของรูปแบบจนมากเกินไปทำให้ขาดความยืดหยุ่น ทั้งยังขาดข้อเท็จจริงที่ควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดี”

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในกรณีที่ศาลได้ดำเนินการตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วพบว่า คำฟ้องของโจทก์นั้นมีการบรรยายขาดฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันศาลจะต้องยกฟ้องของโจทก์ทุกกรณีซึ่งโจทก์ไม่สามารถนำคดีเรื่องดังกล่าวมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ได้ ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อคู่ความ และประชาชนทั่วไปแล้ว การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อเจตนารมณ์ของการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการค้นหา ความจริงแห่งคดีอีกด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีวิธีการแก้ไขปัญหาดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การใช้อำนาจของศาลในการตรวจคำฟ้องของโจทก์ ควรมีการบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ในกรณีที่ศาลตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วปรากฏว่าคำ ฟ้องของโจทก์บกพร่องไม่ว่า ความบกพร่องดังกล่าวจะเป็นความบกพร่องในส่วนใดๆ รวมถึงความบกพร่องในส่วนของการบรรยายคำฟ้องที่ขาดองค์ประกอบความผิด ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ถูกต้องได้ทุกกรณี ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับโทษ โดยที่ศาลยังไม่ได้วินิจฉัยในส่วนของการกระทำอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรมกับคู่ความทั้งสองฝ่ายและประชาชน ทั้งนี้ในการ

ทำหน้าที่ของศาลนั้น ศาลควรคำนึงถึงหลักความยุติธรรมเป็นสำคัญ โดยศาลจะต้องมุ่งเน้นในการตรวจสอบในส่วนเนื้อหาของกรกระทำของผู้กระทำผิดอย่างแท้จริงมากกว่าการยึดถือการตรวจสอบในส่วนจรรยาบรรณของคำฟ้องดังเช่นปัจจุบัน วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรนำไปใช้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ และศาลได้สอบสวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลด้วย โดยศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้พนักงานอัยการแก้ไข คำฟ้องหรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองเพื่อให้คดีมีมูลมากยิ่งขึ้น

2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ควรกำหนดให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนไปพร้อมกับคำฟ้อง ทั้งนี้เพื่อให้ศาลและจำเลยสามารถทราบและเข้าใจได้ว่าโจทก์ฟ้องจำเลยในฐานความผิดใด และมีขอบเขตในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปในประเด็นใด โดยให้ถือว่าสำนวนการสอบสวนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องโจทก์ หากปรากฏว่าเนื้อหาในประเด็นใด ของคำฟ้องไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเกี่ยวกับ เวลา สถานที่ หรือการบรรยายในองค์ประกอบของความผิดขาดตกบกพร่องไปนั้น ศาลสามารถนำรายละเอียดดังกล่าวในสำนวนการสอบสวนคดีมาประกอบ การตรวจคำฟ้องและให้ถ้อยรายละเอียดที่ขาดตกบกพร่องในคำฟ้องนั้นสมบูรณ์ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1226/2546 ฎีกาที่ 444/2550 ฎีกาที่ 1778/2551 เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดี และป้องกันมิให้มีการยกฟ้องทางเทคนิคเกิดขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่ศาลเอาข้อเท็จจริงและเอกสารสำนวนในชั้นสอบสวนมาพิจารณาประกอบการตรวจคำฟ้อง แล้วสั่งให้โจทก์แก้คำฟ้องให้ถูกต้องได้ เป็นไปตามระบบการค้นหาคความจริงไม่ใช่เป็นระบบกล่าวหาที่มีการต่อสู้กันในเชิงคดี ซึ่งการกำหนดวิธีปฏิบัติดังกล่าวจะไม่ส่งผลให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี เนื่องจากยังสามารถต่อสู้คดีในชั้นพิจารณาได้ตามปกติเช่นเดิม